

ІСТОРІЯ ПОЕТОЛОГІЧНИХ ДИСКУРСІВ

УДК 821.111 (73).09

„НОВА КРИТИКА” Й ТЕОРІЯ ЧИТАЦЬКОГО ВІДГУКУ В ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ США: КОМПАРАТИВНИЙ АСПЕКТ

Людмила Вікторівна Анісімова

lyudaanisimova@mail.ru

Аспірантка, викладач

Кафедра світової літератури

Київський університет імені Бориса Грінченка

Вул. Воровського, 18/2, 04053, м. Київ, Україна

Анотація. Здійснено компаративний аналіз двох впливових у США літературознавчих напрямів ХХ ст.: „нової критики” й теорії читацького відгуку (ТЧВ). Визначено їхні характерні ознаки, основні протиріччя й точки дотику, причини виникнення й занепаду, ступінь впливу на розвиток теоретико-літературного процесу та цінність для сьогодення. Подано класифікації основних підходів у межах теорії читацького відгуку Н. Н. Голланда і Л. М. Розенблатт і здійснено їх порівняльний аналіз. Виокремлено спільні й відмінні риси „нової критики” й ТЧВ. Загалом, з точки зору сучасності, найбільш дієвою й придатною до використання виявилась раніше розкритикована за спорідненість із „ною критикою” транзакційна теорія Л. М. Розенблатт, в якій однакова увага приділяється як читачеві, так і текстові, а значення твориться у процесі транзакції між ними.

Ключові слова: „нова критика”, теорія читацького відгуку, компаративний аналіз, літературознавство США.

У більшості літературознавчих довідників і словників зазначено, що теорія читацького відгуку (Reader-Response Theory) виникла на протигагу гегемонії формалізму „нової критики” (New Criticism), а саме як реакція на есе „Афективна помилка” В. К. Вімсетта і М. К. Бердслі, наприкінці 1960 – початку 70-х рр. у США. Проте укладачка однієї з двох перших антологій з теорії читацького відгуку „Критика читацького відгуку: від формалізму до пост-структуралізму” Джейн Томпкінс у 1980 році, проводячи відбір есе, обрала такий принцип: простежити як „читачецентровані” теорії зародилися у лоні „нової критики” і простежити їхні подальші трансформації. У вступі до іншої антології „Читач у

тексті: есе з питань авдиторії та інтерпретації” (1980) Сьюзен Рубін Сулейман читаємо: „буде шкода, якщо теперішня мода використовувати „нову критику” як хлопчика для биття – чи як дискредитованого батька – примусить нас забути вагомі внески „нової критики” <...> у сучасну літературну теорію й критику” [15, с. 5]. М. Л. Пратт у статті „Інтерпретаційні стратегії/стратегічні інтерпретації: про англо-американську критику читацького відгуку” (1983) дотримується схожої думки: „... формалізм і „нова критика” вже настільки дискредитовані у теоретичних колах, що інша серія нападів видається недоречною. З іншого боку, багато в чому критика читацького відгуку виявляється нотаційним варіантом того ж формалізму, так різко відкинутого” [11, с. 201].

У культурі, „позначеній швидкими змінами, ніщо не змінюється швидше, ніж минуле” [2, с. 281], і цей факт вимагає регулярного звернення до забутого минулого з метою неупередженого переосмислення й переоцінки. Проводячи аналогію з едіповим комплексом, Гарольд Блум у книзі „Острах впливу: теорія поезії” (1973) доводить, що кожне наступне покоління намагається „вбити батька” з метою звільнення простору для свого розвитку. Спробуємо з’ясувати, наскільки ТЧВ вдалося „знищити” постулати „нової критики” і чи була вона взагалі її „батьком”?

Свідченням стійкого інтересу науковців до ТЧВ й „нової критики” є праці, опубліковані на початку ХХІ століття, зокрема книга „Формалістична критика й теорія читацького відгуку” (2002 р.) Тодда Ф. Девіса та Кеннета Вомака – „доступне представлення двох важливих напрямків в історії теорії літератури двадцятого століття”, у передмові до якої Джуліан Волфрейз каже про необхідність „трансформувати критичне минуле шляхом інтерпретації з перспективи сьогодення” [6, с. viii]. Проте основна увага авторів зосереджена переважно на описові теорій та практичному застосуванні напрацювань теоретиків вищезазначених літературно-критичних напрямків, безпосередньо не проводячи їхнього порівняння.

Метою нашої розвідки є здійснення компаративного аналізу двох впливових у США літературознавчих напрямів ХХ ст.: „**нової критики**” й **теорії читацького відгуку** (все ж акцентуючи увагу саме на останній теорії, недостатньо вивченій у вітчизняній науці), виявивши їхні характерні ознаки, основні протиріччя й точки дотику, причини виникнення й занепаду, ступінь впливу на розвиток теоретико-літературного процесу кінця ХХ століття та цінність для сьогодення.

Спершу наведемо визначення означених напрямів зі словника літературних термінів Дж. Чілдерса та Г. Гентсі: „Американський літературно-критичний напрям від 1930-х до 1960-х, „нова критика” зосереджувалася на вивченні літературних текстів „об’єктивно”, сприймаючи їх як самодостатні, автономні та існуючі заради самих себе сутності” [3, с. 205] та „не означаючи особливого методу чи критичну теорію, термін **критика читацького відгуку** (далі – **ТЧВ**) відсилає до ряду різних підходів, які переважно зосереджені на розумінні й теоретизуванні стосовно способів сприймання текстів індивідуальними читачами, або читачами, котрі належать до таких специфічних категорій, як клас, гендер (рід), етнос тощо” [3, с. 253]. Суттєвим є факт використання в англomовній літературі різних термінів для позначення сукупності літературознавчих досліджень в Америці та Європі, присвячених вивченню категорій **читача, процесу читання** або/та **читацького відгуку**: „*Reader-response theory*” (Р. Біч, П. Рабінович, Дж. Волфрейз, Т.Ф. Девіс і К. Вомак, А.С. Харбі, Дж. Алсап), „*Reader-response criticism*” (Дж. Томпкінс, С. Майю, Е. Фронд, Н. Каролайдз, В. Гверін, Л. Тайсон), „*Reader-oriented criticism/theory*” (С. Р. Сулейман, Дж. Еплард, Р. Селден), „*Audience-oriented criticism*” (С. Р. Сулейман). Перші два терміни мають значно вужче значення і використовуються (часто як синоніми: *literary criticism* з англ. перекладається як „літературознавство”), власне, для позначення вищеназваного напрямку в літературознавстві США. Останнім часом дедалі частіше використовується назва „*Reader-response theory*” з метою наголошення на теоретичному значенні напрямку для літературознавства.

Цікаво, що і „нові критики”, і представники теорії читацького відгуку визнають книгу англійця Айвора Армстронга Річардса „Практична критика” (1929) вагомим підґрунтям для побудови їхніх літературознавчих теорій, щоправда, актуалізуючи в його працях різні аспекти: ранні „нові критики” – звернення до власне вивчення тексту, а не біографії автора чи історію його написання; представники раннього „читачеорієнтованого” літературознавства зацікавились емпіричним спрямуванням його праці та зверненням до психологічних особливостей реальних читачів. Л. М. Розенблатт у книзі „Читач, Текст, Твір: транзакційна теорія літературного твору” (1978) дивується: „За іронією долі, „нові критики” відштовхуються від Річардсових високих стандартів інтерпретації, але ... зосереджуючись на тексті й ігноруючи читача” [14, с. 63] Отже, певною мірою, ці дві теорії, з самих джерел, мають спільну в

часі „точку відправлення”, але різні вектори розвитку й час розквіту (ТЧВ лише наприкінці 1960 і до початку 80-х).

Наступною ваговою постаттю, пов’язаною з ТЧВ, була Луїза М. Розенблатт (1904–2005), яку разом із А. А. Річардсом зараз називають родоначальницею цієї теорії, про яку в 1995 р. Вейн Бут писав: „тепер легко побачити, як далеко попереду вона була у порівнянні з тими, кого в шістдесятих проголосили засновниками „критики читацького відгуку”” [12, с. x]. Її праця „Література як дослідження”, написана ще у 1938 р., на довгий час була забута і лише наприкінці 1970-х, завдяки Девізу Блейху [15, с. 45n], знову була поцінована й визнана „піонерським” дослідженням у цій галузі. У своїй праці „Суб’єктивна критика” Д. Блейх порівнює транзакційну теорію Л. М. Розенблатт і транзактивну Нормана Н. Голланда: „хоча його (Н. Голланда. – Л. А.) погляд на проблему відрізняється від поглядів Розенблатт у деяких ключових аспектах, його основоположна концепція читання є дуже схожою: „літературна критика ... обирає предметом дослідження не текст, а транзакцію між читачем і текстом” [1, с. 111], але Л. М. Розенблатт „...прийшла до того ж висновку, що й Голланд, проте набагато раніше” [1, с. 111n].

Хоча існує багато варіантів систематизації підходів у межах ТЧВ, на нашу думку, цікаво простежити, як саме і за якими принципами її схематизують провідні науковці цього напрямку. Спершу подамо класифікацію Н. Н. Голланда, найрадикальнішого з усіх у наданні влади реальним читачам з плоті й крові у процесі інтерпретації; далі – класифікацію Л. М. Розенблатт, теорію якої вважають дуже близькою до „нової критики” за її уважне ставлення до тексту.

Класифікація основних підходів ТЧВ Н. Н. Голланда

У есе „Ревізія „Вкраденого листа” (Е. А. По. – Л. А.): читання як персональна транзакція” Н. Н. Голланд, розмірковуючи про те, чому при читанні одного й того ж тексту в читачів виникають різні відгуки про нього, і відстоюючи свою **транзактивну** (transactive) теорію читання, ставить запитання: „Як ми (критики. – Л. А.) пояснюємо ці відмінності?” [8, с. 363]. Його відповідь можна стисло передати, класифікувавши погляди різних теоретиків у такі групи: **„текстоактивна”** („text-active”) теорія (передбачає існування нормального відгуку, який, власне, і творить сам текст, а відмінності у відгуках вважаються несуттєвими і не вартими дослідження); **біактивна** (biactive) теорія (визнає встановлені текстом рамки, у межах яких проектується читач. Н. Н. Голланд

відносить до неї німецьку рецептивну естетику, теорію мовленнєвих актів, „афективну стилістику” С. Фіша, концепцію „суперчитача” М. Ріффатера); власне **транзактивна** теорія Н. Н. Голланда.

Основним недоліком „текстоактивної” теорії, на думку автора, є суперечності щодо відомостей про особливості людського сприйняття: а саме, сприйняття – це творчий процес, у якому ми накладаємо схеми (структури) нашого мислення на інформацію, отриману від органів відчуття. „І якщо це було б правдою, що саме тексти спричиняють відгуки, то читання перетворилось на аномальну процедуру, повністю відмінну від інших актів інтерпретації світу навколо нас” [8, с. 364].

Біактивна теорія, згідно з Н. Н. Голландом, є великим кроком уперед, у порівнянні з простою „текстоактивною” теорією, оскільки вона визнає, що читачі знаходять у тексті більше, ніж там є, й „спираються на соціальні та історичні ідеї, так само як і на просту лінгвістичну компетентність” [8, с. 366]. Але й вона має суттєві недоліки: по-перше, насправді, це дві теорії – нова теорія читацької активності плюс стара „текстоактивна” теорія, в якій текст якийсь діє на читача. А теорія, що ґрунтується на хибній, „ніколи не може бути більш ніж наполовину правильною” [8, с. 366] (з цим твердженням важко погодитися, зважаючи на транзакційну теорію Л. М. Розенблатт). По-друге, автор критикує поділ читацьких відгуків на два етапи, як у понятті С. Фіша „stop-motion” (щось схоже на відеоматеріал, отриманий із серії фотографій, наприклад, пластиліновий мультфільм), оскільки його дослідження оптичних ілюзій довели, що мозок сприймає все як одну тривалу транзакцію, а не як серію картинок.

У транзактивній теорії „читач вибудовує відгук, а текст просто змінює значення того, що читач привносить у нього” [8, с. 367], використовуючи її, критики зможуть „поєднувати багате розмаїття літературного досвіду з великим різноманіттям самих людей” [8, с. 367], – підсумовує Н. Н. Голланд. До речі, у есе „Пролегомени до теорії читання” Джонатана Каллера жорстко розкритиковане твердження Н. Н. Голланда про те, що саме читачі творять значення твору та поняття „особистісна тема” („identity theme”) – це сталий та об’єднуючий центр читацької особистості – з його книги „5 читацьких прочитань”. „Вважаючи текст надзвичайно складним і невизначеним, пан Голланд переніс концепт єдності з тексту на особу” [5, с. 55], що, на думку Дж. Каллера, є неприпустимим і

загалом називає американську егопсихологію „звільгаризованою та сентименталізованою версією „нової критики”” [5, с. 55].

Уже в 1995 році в есе „Читацький відгук вже є когнітивною критикою” Н. Н. Голланд дещо модифікував цю класифікацію, назвавши третю категорію „читачеактивним” модусом та зарахував до неї, поряд зі своєю, теорії Д. Блейха, С. Фіша, Е. Флінн і Л. М. Розенблатт, з приміткою, що лише теорії цих науковців вибудовані на правильному підґрунті, оскільки „читачі творять значення, ... конструюючи увесь досвід шляхом дослідження пасивного тексту за допомогою схем” [9].

Класифікація Л. М. Розенблатт

Л. М. Розенблатт зазначає, що дуже часто „читацький відгук” асоціюється з критичним підходом з кінцевим „персональним відгуком”, натомість пропонує сприймати його як „матрицю серед якої обирається будь-який критичний підхід” [13, с. 70]. А підходи в межах ТЧВ відрізняються саме в комплексних відношеннях „Читач – Текст”. Науковець розподіляє їх на три групи: „читачеорієнтовані” („reader-oriented”), які наголошують на ролі й відгуках читача; „текстоорієнтовані” („text-oriented”), зосереджені на формі та „орієнтовані на читача-плюс-текст” („reader-plus-text-oriented”). До першої групи вона зараховує психоаналітичні теорії Н. Н. Голланда та Д. Блейха, до другої – структуралізм С. Четмана, Дж. Каллера і М. Ріффатерра та постструктуралізм С. Фіша, до третьої – рецептивну естетику В. Ізера і Г. Р. Яусса, риторичну герменевтику С. Майю, свою транзакційну теорію, засновану на прагматизмі.

Навіть зважаючи на певну подібність цих класифікацій, помітні суттєві розбіжності в самоідентифікації обох теоретиків: Н. Н. Голланд включив теорію Л. М. Розенблатт разом зі своєю до читачеактивних („правильних”, на його думку) теорій, натомість вона зараховує свою транзакційну теорію читацького відгуку до проміжної групи, „орієнтованої на читача-плюс-текст”. Не ідентичне тлумачення „текстоактивної” та „текстоорієнтованої” груп. У порівнянні, перша все ж тяжіє до „нової критики” і формалізму, а друга вже вважається різновидом ТЧВ (напр., структуралізм Дж. Каллера).

Спільне між „новою критикою” й ТЧВ

Говорячи про те, що ТЧВ занадто різномірна, суперечлива й гетерогенна (дискретна) і об’єднуюча, на перший погляд, непоєднувані напрямки, як-от структуралізм, феноменологія, риторика, герменевтика, рецептивна естетика тощо, забуваємо про

те, що свого часу „нова критика” також не відрізнялась єдністю і аж ніяк не могла називатись літературознавчою школою. У книзі „Літературна історія Сполучених Штатів Колумбійського університету” (1988) за редакцією Еморі Елліотта йдеться про те, що хоча термін „нова критика” був ужитий ще у лекції 1910 року та в заголовку антології 1930 р., лише у 1941 р., коли Джон Кроу Ренсом опублікував книгу з назвою „Нова критика”, яка містила вивчення (точніше, певну критику) праць Еліота, А. А. Річардса, Вільяма Емпсона, Айвора Вінтерса й інших, „був саме той час і назва закріпилась” й не була „дуже промовистою” і об’єднувала „ряд різних практик” [4, с. 1003]. „Настав час ідентифікувати потужний інтелектуальний напрям, який заслуговує називатись новою критикою” [4, с. 1004], – проголосив Дж. К. Ренсом. Хоча, за переконанням деяких науковців (напр., Еван Картон, Джеральд Графф), існувало дві дуже відмінні „нові критики”, що претендували на цю назву: одна з них наполягала на новизні, поєднуючись з такими академічними дисциплінами, як філософія, історія, психологія тощо, інша ж, навпаки, відділяла себе від них, не допускаючи жодного втручання ззовні [2, с. 293]. Остання врешті отримала перемогу і стала тією „новою критикою” (далі – НК), яка нам відома зараз.

У 1948 році Стенлі Едгар Хіман у книзі „Озброєне бачення” [10] подає зовсім інше сприйняття „нової” критики того часу, яку називає „modern criticism” і наголошує на інших аспектах, ніж, наприклад, Клінт Брукс у засадничій праці американських формалістів „Гарно виліплена урна: дослідження структури поезії” (1947) з увагою до „ретельного” прочитання художнього твору. С. Е. Хіман пов’язує нове літературознавство того часу переважно з тенденцією долати кордони, а не встановлювати їх. Тобто **intrinsic** (замкнене у собі) літературознавство протиставлялось **interdisciplinary / extrinsic** (міждисциплінарне, тісно пов’язане з психологією, лінгвістикою, історією, антропологією тощо). Увага до міждисциплінарності стане пізніше характерною рисою ТЧВ.

З початку 1970-х про читачів й процес читання писали безліч науковців (так званий *audience-oriented criticism*): ця тема була надзвичайно актуальною й полемічною. Проте з часом (як це сталося з „новою критикою”) окреслилась „серцевина”, основні теоретики ТЧВ: Стенлі Фіш (рання теорія – афективна стилістика, зріла – „інтерпретаційні спільноти”), психоаналітики Норман Н. Голланд (транзактивна теорія) і Девід Блейх (суб’єктивна критика), Джонатан Каллер (структуралістський підхід) та Луїза М. Розенблатт

(транзакційна теорія). Зазвичай до них долучають представника німецької рецептивної естетики В. Ізера та, зрідка, Г. Р. Яусса (хоча, на нашу думку, не цілком виправдано).

„Нових критиків” і представників ТЧВ також об’єднувала байдужість до вивчення категорії автора. „Інтенційна помилка” – термін, впроваджений формалістами В. К. Вімсаатом і М. К. Бердслі в 1946 р. для позначення неправомірності врахування задумів та інтенцій автора при інтерпретації твору, – частково поділявся і представниками ТЧВ, які загалом були переконані в неможливості повноцінного вивчення авторських інтенцій. Саме читацькі враження про автора та його задуми важливі для процесу інтерпретації та, власне, для критиків.

Відмінне між „ною критикою” й ТЧВ

Все ж таки, що *нового* було свого часу в „новій критиці” й що – у теорії читацького відгуку?

1. Для „нових критиків” літературознавство стало місцем для інтелектуальної еліти, ТЧВ, на противагу, прагнула до демократичності й залучення до літературної критики широкого читацького загалу. За словами С. Фіша, „інтерпретація стала єдиною грою у місті” [7, с. 356], що свідчить про дійсне захоплення у той час широким колом людей різних професій теорією літератури та літературною критикою поза межами вузького академічного кола науковців. У НК критик є медіатором між текстом й читачем, у ТЧВ критиком є сам читач.

2. У „новій критиці” текст – це органічна єдність, автономний об’єкт з єдино правильним значенням, у якому форма переважає над змістом, а читач є пасивним споживачем, на відміну від активного читача у ТЧВ, котрий сам формує значення й для якого важливим є зміст, а не форма. ТЧВ допускає множинність прочитань: більше чи менше валідних/виправданих текстом (напр., Л. М. Розенблатт) або однаково правильних (напр., Н. Н. Голланд, Д. Блейх). Структуралістський підхід у межах ТЧВ, визнає, що тест має владу над інтерпретатором, на відміну від суб’єктивної критики, де саме персональний читацький досвід є вирішальним у формуванні значення. Феноменологічний підхід перебуває між ними і визначальним називає досвід транзакції/інтерації та процес заповнення прогалів (gaps) у тексті.

3. „Новими критиками” створювався певний канон творів, до яких можна було застосовувати прийоми й методи НК (переважно поезії та невеликі за обсягом прозові твори), визначалась цінність твору наявністю важливих символів, теми загальнолюдського

гатунку, багатства тропів і фігур, а значення (meaning) є результатом 4 лінгвістичних засобів: парадоксу, іронії, невизначеності та напруження (tension). У ТЧВ будь-який художній твір, від античності до сьогодення, придатний для аналізу й інтерпретації.

4. „Ретельне читання” (close reading), основне поняття НК, яке за винятком літературознавчої теорії Л. М. Розенблатт, у ТЧВ не використовується, означає „скрупульозне вивчення складного зв'язку між формальними елементами тексту і його темою” [16, с. 141].

5. На філософські засади „нові критики” не зважали, натомість у ТЧВ філософія прагматизму Ч. С. Пірса, В. Джеймса і особливо Дж. Дьюї заклала фундамент для теорій Л. М. Розенблатт, С. Фіша, С. Мелю.

6. Зміна об'єктивної парадигми на суб'єктивну, про яку вперше заговорив психоаналітик Д. Блейх, привело теоретиків ТЧВ до думки про недосяжність об'єктивності у аналізі художнього твору. „Нові критики” проголосили про „афективну помилку” саме через острах перед суб'єктивізмом.

7. На останок, визначимо основні питання, якими переймалися обидві теорії: „Який цей текст?” і „Яка єдина інтерпретація тексту якнайкраще встановить його органічну єдність (organic unity – усі частини тексту в нерозривному цілому)?” у „новій критиці”; „Що робить цей текст?” і „Що відбувається протягом процесу читання (з текстом і читачем)?” у ТЧВ.

Висновки

Проведене дослідження дає нам можливість зробити такі висновки:

1. Будь-яка теорія (особливо у США, де прагматизм є ледь не національною філософією) має довести своє практичне значення. Хоча вже ніхто із сучасників не практикує „нову критику” в її первісному сенсі, прийом „ретельного читання” досі успішно використовується багатьма критиками та педагогами.

2. Теорія читацького відгуку виявилась недостатньо революційною й невідповідною тим соціокультурним та політичним процесам, які відбувались у 1980-х, що й призвело до поступового її згасання як літературознавчого напрямку на тлі розквіту таких теорій, як фемінізм, постмодернізм, марксизм тощо. Проте педагогіка всотала її здобутки, які активно й ефективно продовжує використовувати у так званих класах читацького відгуку дотепер.

3. З точки зору сучасності, найбільш дієвою й придатною до використання виявилась раніше розкритикована за спорідненість із „новою критикою” транзакційна теорія Л. М. Розенблатт, в якій однакова увага приділяється як читачеві, так і текстові, а значення твориться у процесі транзакції між ними.

У подальшому видається доречним дослідити, які надбання „нової критики” та теорії читацького відгуку були запозичені наступними (хронологічно) літературними школами та напрямками, які дійшли у трансформованому вигляді й до сьогодні, детально проаналізувати та порівняти теорії основних її представників. Особливу увагу необхідно звернути на можливість практичного застосування їх здобутків у сучасній педагогіці та методиці викладання літератури в Україні.

1. *Bleich D.* Subjective Criticism / David Bleich. – Baltimore : The John Hopkins University Press, 1981. – 309 p.
2. *Carton E.* Criticism since 1940 / Evan Carton, Gerald Graff // The Cambridge History of American Literature. Vol. 8 : Poetry and Criticism, 1940–1995 ; [gen. editor Sacvan Bercovitch]. – Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 1996. – P. 261–472.
3. *Childers J.* Columbia Dictionary of Modern Literary and Cultural Criticism / Joseph Childers, Gary Hentzi. – New York : Columbia University Press, 1995. – 362 p.
4. Columbia Literary History of the United States / [gen. editor Elliott Emory]. – New York : Columbia University Press, 1988. – 1263 p.
5. *Culler J.* Prolegomena to a Theory of Reading / Jonathan Culler // The Reader in the Text : Essays on Audience and Interpretation ; [edited by Susan R. Suleiman and Inge Crosman [Wimmers]]. – Princeton, N.J. : Princeton University Press, 1980. – P. 46–67
6. *Davis Todd F.* Formalist Criticism and Reader-Response Theory / Todd F. Davis, Kenneth Womack. – New York : Palgrave Macmillan, 2002. – x, 202 p.
7. *Fish S.* Is There a Text in This Class? : The Authority of Interpretative Communities / Stanley Eugene Fish. – Cambridge : Harvard University Press, 1980. – viii, 394 p.
8. *Holland Norman N.* Re-Covering „The Purloined Letter”: Reading as a Personal Translation / Norman N. Holland // The Reader in the Text : Essays on Audience and Interpretation ; [edited by Susan R. Suleiman and Inge Crosman [Wimmers]]. – Princeton, N.J. : Princeton University Press, 1980. – P. 350–370.
9. *Holland Norman N.* Reader-response already is cognitive criticism [Electronic resource] / Norman N. Holland // Bridging the Gap. – SEHR, vol. 4, issue 1, 1995. – Available at : <http://www.stanford.edu/group/SHR/4-1/text/holland.commentary.html>.

10. *Hyman Stanley Edgar*. The Armed Vision: A Study in the Methods of Modern Literary Criticism : [reprinted ed.] / Stanley Edgar Hyman. – New York; Knopf : Greenwood Press, 1973. – 417 p.
11. *Pratt Mary Louise*. Interpretive Strategies/Strategic Interpretations: on Anglo-American Reader-Response Criticism / Mary Louise Pratt // *Boundary* № 2, 1982–83. – P. 201–204.
12. *Rosenblatt L. M.* Literature as Exploration / Louise Michelle Rosenblatt. – 5th ed. – New York : The Modern Association of America, 1995. – xx, 321 p.
13. *Rosenblatt L. M.* Literary Theory / Louise Michelle Rosenblatt // *Handbook of Research on Teaching Language Arts* / [gen. ed. James Flood]. – IRA, National Council of Teachers of English Routledge, 2003. – P. 67–74.
14. *Rosenblatt L. M.* The Reader, the Text, the Poem: The Transactional Theory of the Literary Work / Louise Michelle Rosenblatt. – Carbondale : Southern Illinois University Press, 1994. – xv, 210 p.
15. *The Reader in the Text: Essays on Audience and Interpretation* ; [edited by Susan R. Suleiman and Inge Crosman [Wimmers]]. – Princeton, N.J. : Princeton University Press, 1980. – viii, 441 p.
16. *Tyson L.* Critical Theory Today: A User-Friendly Guide / Lois Tyson. – 2nd ed. – Taylor & Francis, 2006. – 465 p.

„НОВАЯ КРИТИКА” И ТЕОРИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ РЕАКЦИИ В ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИИ США: КОМПАРАТИВНЫЙ АСПЕКТ

Людмила Викторовна Анисимова

lyudaanisimova@mail.ru

Аспирантка, преподаватель

Кафедра мировой литературы

Киевский университет имени Бориса Гринченко

Ул. Воровского, 18/2, 04053, г. Киев, Украина

Аннотация. Сделан компаративный анализ двух влиятельных в США литературоведческих направлений XX века: „новой критики” и теории читательских реакций (акцентируя внимание именно на последней теории, недостаточно изученной в отечественном литературоведении). Выявлены их характерные черты, основные противоречия и точки соприкосновения, причины возникновения и упадка, степень влияния на развитие теоретико-литературного процесса и ценность для современности. Поданы классификации основных подходов ТЧР Н. Н. Холланда и Л. М. Розенблатт, осуществлен их сравнительный анализ. Выделены общие и отличительные черты „новой критики” и ТЧР. В общем, с точки зрения современности, наиболее действенной и годной к применению оказалась ранее раскритикованная за близость к „новой критике” транзакционная теория Л. М. Розенблатт, в которой одинаковое внимание уделяется как читателю, так и тексту, а значение рождается в процессе транзакции между ними.

Ключевые слова: „новая критика”, теория читательской реакции, компаративный анализ, литературоведение США.

NEW CRITICISM AND READER-RESPONSE THEORY IN LITERARY CRITICISM OF THE USA: COMPARATIVE ASPECT

Lyudmyla Anisimova

lyudaanisimova@mail.ru

Department of world literature

Borys Grinchenko Kyiv University

18/2 Vorovskogo street, 04053, Kyiv, Ukraine

Abstract. The aim of our research is to accomplish the comparative analysis of two powerful in the USA literary critical movements of XX century: New Criticism and Reader-Response Theory (paying attention more to the last one, less studied in Ukraine). Their features, main contradictions, common ideas, points of coincidence, reasons of emergence and decline, degree of influence to the development of theoretical and critical process and value for contemporary science are revealed. Though in majority of guides and glossaries pointed that Reader-Response Theory stands in total opposition to the hegemony of formalistic New Criticism and as the reaction to essay *Affective fallacy* of W. K. Wimsatt and Monroe Beardsley in late 1960th and early 70th in the USA. As we thought, exactly L. M. Rosenblatt (1904-2005) should be considered to be the founder of denoted theory and her book *“Literature as Exploration”* (1938) as the pioneer work in reader-oriented criticism. It is interesting that both New critics and Reader-response theorists considered the book of I.A. Richards *“Practical Criticism”* (1929) as the important basis for their theories, but accenting different aspects. Therefore to a certain extent these theories from the beginnings have got common source, but different vectors of development and time of growth.

In article the main classifications of RRT of N. N. Holland and L. M. Rosenblatt are represented, analyzed and compared. Also common and distinctive features of New Criticism and RRT are defined. In general the most suitable for practical use is L. M. Rosenblatt’s transactional theory of reading, in which the same attention is paid both to the reader and the text, and meaning is evoking during the process of transaction between them.

Key words: New Criticism, Reader-Response Theory, comparative analysis, literary criticism of the USA.

References

1. Bleich D. *Subjective Criticism*. Baltimore, 1981, 309 p.
2. Carton Evan, Graff Gerald. Criticism since 1940. In: *The Cambridge History of American Literature: Poetry and Criticism, 1940–1995*. Cambridge, New York, 1996, pp. 261–472.
3. Childers Joseph, Hentzi Gary. *Columbia Dictionary of Modern Literary and Cultural Criticism*. New York, 1995, 362 p.
4. *Columbia Literary History of the United States*. New York, 1988, 1263 p.
5. Culler Jonathan. Prolegomena to a Theory of Reading. In: *The Reader in the Text: Essays on Audience and Interpretation*. Princeton, N.J., 1980, pp. 46–67.

6. Davis Todd F., Womack Kenneth. *Formalist Criticism and Reader-Response Theory*. New York, 2002, x, 202 p.
7. Fish Stanley. *Is There a Text in This Class? : The Authority of Interpretive Communities*. Cambridge, 1980, viii, 394 p.
8. Holland Norman N. Re-Covering “The Purloined Letter”: Reading as a Personal Translation. In: *The Reader in the Text : Essays on Audience and Interpretation*. Princeton, N.J., 1980, pp. 350–370.
9. Holland Norman N. Reader-response already is cognitive criticism. *Bridging the Gap*. 1995, vol. 4, issue 1. Available at: <http://www.stanford.edu/group/SHR/4-1/text/holland.commentary.html> (accessed 10 September 2012).
10. Hyman Stanley Edgar. *The Armed Vision: A Study in the Methods of Modern Literary Criticism*. New York, 1973, 417 p.
11. Pratt Mary Louise. Interpretive Strategies/Strategic Interpretations: on Anglo-American Reader-Response Criticism. *Boundary*, 1982–83, no. 2, pp. 201–204.
12. Rosenblatt L. M. *Literature as Exploration*. New York, 1995, xx, 321 p.
13. Rosenblatt Louise M. Literary Theory. In: *Handbook of Research on Teaching Language Arts*. Routledge, 2003, pp. 67–74.
14. Rosenblatt L. M. *The Reader, the Text, the Poem: The Transactional Theory of the Literary Work*. – Carbondale, 1994, xv, 210 p.
15. *The Reader in the Text: Essays on Audience and Interpretation*. Princeton, 1980, viii, 441 p.
16. Tyson L. *Critical Theory Today: A User-Friendly Guide*. New York, 2006, 465 p.

Suggested citation

Anisimova L. “Nova krytyka” i teoriia chytats'koho vidhuku v literaturoznavstvi SSHA: komparatyvnyi aspekt [New Criticism and Reader-response Theory in Literary Criticism of the USA: Comparative Aspect]. *Pytannia literaturoznavstva*, 2013, no. 87, pp. 129–141. (in Ukrainian).

Автор завдячує фондам Києво-Могилянської книгозбірні (особливо Американської та Філологічної бібліотек), без яких ця стаття не могла бути написаною у повному обсязі.

Стаття прийнята до друку 5.02.2013 р.